

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Сахарової Олени Миколаївни**

«Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами

Відродження державності в Україні поставило перед дошкільною освітою нові проблеми й завдання, серед яких пріоритетним є національно-мовленнєве виховання дітей, спрямоване на формування свідомої мовної особистості, здатної до ініціативності й вільного самовираження через спілкування рідною мовою, яка є інструментом пізнання дійсності й засобом встановлення контакту з довкіллям. Серед напрямів роботи з розвитку мовлення дошкільників особливе місце займає збагачення, уточнення й активізація лексичного багажу рідної мови, що лежить в основі формування лексичної компетентності, як одного з аспектів культури мовлення, сформованість якої є кінцевим результатом навчання рідної мови в закладі дошкільної освіти. Сензитивним періодом освоєння дитиною рідної мови є молодший дошкільний вік, який характеризується неповторними особливостями психофізіологічного, соціально-особистісного розвитку, що виявляється у своєрідності форм пізнання і способів практичної діяльності. Виходячи з цих міркувань, дисертація О.М. Сахарової присвячена актуальній проблемі дошкільної педагогіки.

Іншим суттєво важливим аспектом, що визначає ступінь актуальності виконаного дослідження, є інтегральний підхід до формування не лише мовленнєвої особистості, а й розвитку загалом. Науковий інтерес викликає вибір засобу збагачення словника, яким у дисертації виступає фізичне виховання, зокрема – різні форми його організації, що мають потужний розвивальний потенціал, мовленнєвий в тому числі. Значущим для актуальності є й вибір вікової категорії дітей молодшого дошкільного віку, оскільки саме в цьому віці створюються сприятливі можливості для цілісного розвитку особистості дитини, важливим напрямком якого є своєчасне освоєння нею рідної мови в максимально сензитивний для цього період. Враховуючи вищезазначене, актуальність заявленої у дисертації проблеми не викликає сумніву.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, є складником наукової теми кафедри дошкільної освіти «Теоретико-методичні засади формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності» (номер державної реєстрації 0114U002134).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Серед вагомих результатів наукового дослідження, здійсненого О.М. Сахаровою варто відзначити – достатній рівень аналізу теоретичних передумов дослідження – висвітлення проблем фізичного виховання й мовленнєвого розвитку у психолого-педагогічній літературі, виокремлення мовленнєвого потенціалу різних форм організації фізичного виховання, широкоаспектне вивчення стану збагачення словника в сучасних закладах дошкільної освіти (діагностична робота з дітьми, опрацювання перспективних й календарних планів освітньо-виховної роботи, анкетування педагогів та батьків вихованців).

Даючи оцінку головним здобуткам дисертаційного дослідження, слід зробити акцент на таких результатах, що мають наукову новизну, а саме: заслуговує на увагу виявлення й обґрунтування педагогічних умов збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання (забезпечення мовленнєвого супроводу процесу фізичного виховання дітей молодшого дошкільного віку; упровадження інтерактивних мовленнєвих технологій у процесі фізичного виховання; наявність позитивних стимулів збагачення словника дітей у процесі фізичного виховання; взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї в збагаченні словника дітей молодшого дошкільного віку засобами фізичного виховання); визначення й обґрунтування феномену «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання». У практичній площині є виваженим уточнення сутності понять «словникова робота в закладі дошкільної освіти», «збагачення словника», «фізичне виховання дітей дошкільного віку», а також конкретизація змісту словникової роботи з дошкільниками у процесі фізичного виховання, відображеного в експериментальній програмі збагачення словника дітей дошкільного віку у процесі фізичного виховання.

У прикладному аспекті цінним вважаємо розроблену модель збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання, що охоплює когнітивно-збагачувальний, комунікативно-спрямований та емоційно-діяльнісний етапи, до кожного з яких визначено засоби, форми, методи, прийоми та педагогічні умови роботи з дітьми. Не викликає заперечень конкретизація діагностичного апарату, критеріїв та показників визначення рівнів розвитку словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульовані О.М. Сахаровою висновки до розділів, загальні висновки, наукові положення є логічними, аргументованими, послідовними і змістовними. Ознайомлення із теоретичними передумовами, методологічним і методичним забезпеченням, процедурами, кількісними та якісними результатами дослідження засвідчує, що основні положення, висновки, рекомендації роботи є достовірними та обґрунтованими. Вірогідність і достовірність одержаних здобувачем результатів, підкріплюється

опрацюванням великої кількості джерел, застосуванням комплексу, адекватних меті і завданням роботи, сучасних методів наукового дослідження, обґрунтованістю основних положень, оприлюдненням матеріалів дисертації на наукових і науково-практичних конференціях та в публікаціях, впровадженні результатів дослідження у практику діяльності закладів дошкільної освіти.

Переконливим і змістовним є обґрунтування теми, обраної здобувачкою для дослідження. Низка поставлених для вирішення завдань розкриває зміст теми та сприяє реалізації поставленої мети, про що свідчить аналіз її основних положень. Зарубіжні видання, включені до джерельної бази (4 найменування) є свідченням достатнього рівня опрацьованого матеріалу. Зміст виконаної роботи відповідає меті та поставленим завданням.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Виконана О.М. Сахаровою робота є вагомим внеском в теорію і методику розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Матеріали дослідження можуть бути використані у практиці роботи закладів дошкільної освіти з фізичного виховання й мовленнєвого розвитку; у підготовці майбутніх фахівців у системі вищої освіти зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта»; підготовці навчально-методичних посібників, написанні курсових і магістерських робіт, у розробці навчальних програм й організації педагогічної практики, в оновленні змісту лекційних та практичних занять з дисциплін «Дошкільна лінгводидактика» та «Теорія і методика фізичного виховання в закладах дошкільної освіти» для студентів педагогічних закладів вищої освіти, а також – у системі підвищення кваліфікації та післядипломній освіті вихователів закладів дошкільної освіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Результати дослідження висвітлено у 12 одноосібних наукових і науково-методичних публікаціях авторки, із них: 1 – розділ у колективній монографії, 4 статті у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Індія), 5 праць апробаційного характеру, 1 – додатково відображає наукові результати дослідження. Зазначені публікації відображають основні наукові положення, зокрема ті, які здобувачкою винесено на захист дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому

Оцінюючи роботу О.М. Сахарової загалом, варто відзначити чіткість її структури, що включає вступ, два розділи, висновки і списки літературних джерел до них, загальні висновки, додатки; відповідність прийнятим вимогам формулювання понятійно-категоріального апарату; логічність викладу результатів дослідження, що свідчить про науково-творчий характер роботи і її значущість для розв'язання окресленої в роботі проблеми; змістовність наповнення низки уточнених і власне визначених основних понять відповідно

до напряму й характеру дослідження, а також дієвість руху від постановки проблеми до пошуку засобів її реалізації.

Зміст розділів і підрозділів переконує в тому, що здобувачка, виконавши зазначені у вступі завдання, досягла поставленої мети дослідження, що забезпечує розв'язання декларованої авторкою конкретної проблеми. Ознайомлення з методикою констатувального етапу дослідження залишає позитивне враження, зумовлене її чітким викладом у відповідності із кожним окремим показником, комплексним й адекватним віковій характером. На підставі статистичних обчислень кількісних результатів фсрмувального етапу дослідження отримано переконливий і практично важливий висновок про ефективність педагогічних умов та експериментальної методики збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку у процесі фізичного виховання та доцільність її використання у практиці дошкільної освіти.

Загалом зміст дисертації, автореферату, публікацій дає підстави стверджувати, що подане до захисту дослідження є самостійним і завершеним, його результати містять наукову новизну, мають теоретичне і практичне значення, пройшли необхідну апробацію у ході обговорень на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оформлення дисертаційної роботи загалом відповідає чинним вимогам.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться до такого виду робіт. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого О.М. Сахаровою дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Поряд із зазначеними досягненнями здобувачки та загальними позитивними висновками щодо представленої роботи, слід висловити окремі зауваження та побажання.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

1. Оскільки мета дослідження передбачає теоретичне обґрунтування й експериментальне апробування педагогічних умов збагачення *словника* дітей молодшого дошкільного віку, то доцільніше було б, на нашу думку, спочатку висвітлити основні поняття й положення словникової роботи в закладі дошкільної освіти, а потім – проблему фізичного виховання особистості як сприятливий для цього засіб.

2. На нашу думку, у параграфі 1.1 дисертаційного дослідження міститься забагато історичного матеріалу, який можна було б скоротити.

3. На стор. 140 дисертаційної роботи авторка за результатами констатувального експерименту вказує, що переважає низький рівень збагачення словника дітей. Варто було б назвати причини переважання низького рівня.

4. У розділі 2 (п. 2.2) подано експериментальну програму збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання (на один тиждень) у вигляді таблиці, яка займає 5,5 сторінок дисертації (с. 149-154). Варто було б цю таблицю розмістити в додатках, вказавши посилання на неї.

5. Подекуди зустрічаються стилістичні та граматичні огріхи (с. 25, 33, 39, 143, 172).

Однак, на нашу, думку, ці недоліки суттєво не впливають на позитивну оцінку роботи в цілому, яка є суттєвим внеском у розвиток дошкільної педагогіки.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Аналіз автореферату, дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Олени Миколаївни Сахарової на тему «Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання» є завершеним, цілісним, самостійно виконаним дослідженням, якому притаманні логічність, методологічна коректність, наукова новизна, професійна творчість, виваженість оцінок, положень, пропозицій, теоретична і практична значущість.

У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу авторці здійснити комплексне вирішення важливої актуальної наукової проблеми з дошкільної педагогіки. Ураховуючи актуальність, новизну і значущість результатів дослідження для педагогічної науки в цілому рецензована робота заслуговує на позитивну оцінку.

Висновок. За актуальністю обраної теми, науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів робота «Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання» відповідає «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), що є підставою для присудження її авторці – Сахаровій Олені Миколаївні - наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – Дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії
та методик дошкільної освіти

Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

 Г. П. Ватаманюк

